

Forfatter: Arrebo, Anders

Titel: Hexaëmeron. Første Dag

Citation: Arrebo, Anders: "Hexaëmeron. Første Dag", i Arrebo, Anders: *Hexaëmeron. Lejlighedsdigte. Breve. Udg. af Vagn Lundgaard Simonsen. 1965*, udg. af VAGN LUNDGAARD SIMONSEN ; Jørgen Glahder , Munksgaard, 1965-83., s. 53. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-arrebo01val-shoot-workid62479/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Hexaëmeron. Lejlighedsdigte. Breve. Udg. af Vagn Lundgaard Simonsen. 1965

[1] Verdens første Vges første Dag.

Kand kaldis

Ætiologia & Photologia Mosaica

eller

Første Materics oc første Liuses Skabning.

Historien Gen. Cap. I. 1, 2, 3, 4, 5,

v. 1. I Begyndelse skabte Gud Himmelen oc Jorden.
2. Oc Jorden var øde oc tom, oc der var mørke ofven ofver Afgrunden: Oc Guds Aand svefvede ofven ofver Vandene.
3. Oc Gud sagde: vordt lius, oc der blef lius. 4. Oc Gud saa, Liuset var got: oc gjorde Skilsmis mellem Liuset oc Mørket.
5. Oc Gud kallede Liuset Dag, oc Mørket kallede hand Nat: Oc der blef Aften oc der blef Morgen, een Dag.

Indhold.

Hvor mange Stycker ere her

Som Guds Børn skulle hafve kier?

Puncter her otte hafve vi nu,

Hvilke som bør at kommis i Hu.

Skaberen først med heeder oc ære.

Siden hvad hans materi mon værc.

Derneft, oc hveden saadant hand hâr

Tiiden den fierd' Omstændighed var.

[2] Endelig, for det femte Beskrifvis

Vilkor, som dermed kunde begifvis.

Saasom: den Jord var øder oc tom,

Mørket var ofver afgrunden grum,

Der til at Guds Aand vandene ruer,

Ligesom Fugl med Vingerne bruer.

I. GUD.
II. Himmelen
oc Jord.
III. Skabte.

IV. I Begyn-
delsen.
V. Vilkor.

VI. Liuset.

Liuset nu for det sierte saa brat,
Liuser oc demper mørkeste Nat.

VII. Det var
got.
VIII. Oc Gud
gjorde Skil-
mis, oc kaldede
etc.

Liuset oc for det siuvend' er yndigt
Ottend' er det, at Liuset saa fyndigt
Skilles fra mørk, oc næfnis af Gud
Dermed gaacr første Dagen oc ud.
Merker her paa i Jesu Guds Nafn
Skabren til Priis, oc eder til Gafn.

Creaturenes
Opmuntring
til at ære Skab-
eren s. f. Psal.
CXLVIII.
Hvilket gifver
sngang til den
første Dags
Verk.

Hjælper, ó hjælper mig, Gud den Almæctig at priise,
Gud den Skabere riig af konst, Gud Hærrer den viise.
Himle-førsterne stærk ó hellig Engleske Skare
Stiller priisen i værk: siung Sool; siung Maane du klare,
Blankest' himmelske Huus forziert med Stierneerne mange,
Planet-kryllende Blus fordeelt i høiden der prange,
Op! Lof Mesteren stoor; op Elementerne mæctig',
Ild, Luft, Vandet oc Jord, Lof siger Skaberen præctig.
Sky-høj biergenes top; I dale nedrig' oc dybe;
Cederen rank her op; frem træ af Fedme som drybe;
Beester tamme samt vild' i Jord, paa Jorden, i vande;
Hvad som findis i Ild, i Luft med lefvendes Aande;
Hver paa egentlig viis, Stemm' i, sin Skaber at priise,
Lüfflig gaacr an den Priis med Sang oc deiligste Viise.
Dyreste Konge-blod; I Førster mæctig i Skare;
Jordens Dommere good' i Guds sted Landet som vare;
[3] Almues Folk hver mand, Viif, Dreng, oc hverrende Pige,
Borger- oc Bunde-stand; ó alle fattig' oc Rige,
Hjælpet, hjælper en hver med Mund, med Hierte, med Tunge
Hellig Skaberen kier, en Diet ret hellig at siunge.

(a) Dronnin-
gen af Rige
Arabia besø-
ger oc ruser
Kong Salo-
mons Huus-
holdning.
I. Reg. X. 1, 2,
4, 5, 6, seqv.

Seba-Dronning til priis med Pract Kong Salomon gæsted'
Hun af Seba højviis, (a) dog Viisdom højere frested'
Oc der Dronningen kom, hun Kongens Klogskab anhørde,
Grandsked' oc saa sig om hvad Pract hans Bygning medførde,
Ja besøgede grandt, hans taffel-ordning oc Sæder
Kostelig oc befandt hans Tieners Bolig oc Klæder,

Hafde hun nær besvimt, og daanet falden til Jore
 Ofver slig velberjmt, og præctig Kongelig føre.
 Salige (sagde hun) maae vist dine Tienere være,
 Hvilke beskue saa, din Pral og Førstelig Ære.
 Kieriste Christi Ven, hvad er Kong Salomons Huuse?
 Ere de værd med Pen, mod Himlens Bygning at roose?
 Eller hans Tafel-skik (b) mod den Huusholding at priise
 Hvilken med Mad og Drik, al Verden monne bespiise?
 Enge-Lilien grøn langt gaaer hans Herlighed ofuer.
 Hafve-rosen saa skøn langt større Herlighed lofver.
 Bien i Trunt og Stok langt artiger virker sin Kage,
 End Kong Salomons Kok al sin Sku-essen kand bage.
 Ej Bic-Kongen er stoor, dog hár hand Tienere fleere,
 Oc gaaer stærcker til Bord, oc Skaanes Kagen ej meere,
 Spiiser end ocsaa sødt, oc aldrig Dugen optager,
 Setter de Svenne blødt, dem liige Klæder opdrager.
 Derfor oc hvo som ret slig HÈrrens Gierning begrunder,
 Maae vel snarligen, slet til Jorden, synke med Vnder.
 Ja hand hiertelig spør, hvo er den Mester oc Herre
 Som sligt skaber oc gjør? hvad Titel monne hand bære?
 Salomon ej; som bær dog priis, for alle de viise,
 Grævus er icke værd, i slige maader at priise.

(b) Er dog in-
 tet mod vor
 HÈrres Huus
 Skik oc Her-
 lighed. *Matt.*
VI. 29 oc XII.
4^e.
Bien.

Bikongen eller
 Visen.

I. Hvo Saabe-
 ren er?
R. Elohim.

- [4] Engelen ej var til, sig self ej kunde hand giøre,
 Mindre saadant eet Spil i ringste maader udføre.
 Mose Guds Mand oc Ven, en høj Scribenter for alle,
 Med forgyldene Pen, mon hannem *Elohim* kalde.
Elohim er hans Nafn som har af ævighed været
 Gud til ævige Gafn, oc Gud ævindelig ævæl;
 Hves u-endelig Mact, oc Visdom uden al ende
 Hves u-kændelig Pract sig hermed gifver tilkænde.
 Som Apostelen klart de Romer' oc alle mon sigte:
 Hans u-sinnliger art sees af hans Skabninger riige. (a)
 Ja Propheter end oc os ojet beder opkaste,
 Himmelen uden spraag kundgior hans Krafter saa faste.
 Græset er ej saa lidt, Græshoppen icke saa ringe,

(a) *Rom. I. 20.*

- Skaber pæger det frit, for Skaber denne mon springe.
 Drager da Moses frem den alsommættigste Hærrer,
 Den vi uden al glem, Gud Fader kalde med ære,
 Himmel oc Jord har skabt, den vi i Troen paakalde, (b)
 Hves Regiment oc Kraft, sig strækker ofver os alle.
 Skulle vi derfor her, nu ret grandgifvelig merke,
 Skaberen eenist er, som Gud er eene hin stærke; (c)
 Dog er Skaberen skøn; den Gud er Skaber hin sande, (d)
 Som er Fader oc Søn, oc begges helliger Aande.
 Faderen hand har skabt alting ved Sønnen hin kiære,
 Oc den hellig Aands Kraft mon Liifvet gifve ja nære.
 Mose det lærer vel, i sin Ebræiske Tale,
 Hvor hand monne med Skel Tre-enigheden afmale:
 Guder (siger jo hand) hand skabte (e) Himmel oc Jorden,
 Hvilket har slig Forstand; Een Gud er Skabere vorden,
 Dog den eeniste Gud er i Personerne Trendig,
 Al Natuuren imod, dog hand det selver er stændig.
 Lader sig oc med Flid Personer alle saa høre:
 Nu er Skabetsens tiid, lader os (f) nu Mennisken giøre.
 [5] Ved slig Fleerhed Guds Mand end da det lader ej blifve
 Men Personerne hand ret Nafnlig monne beskrifve:
 Faderen kalder hand Gud; den Søn, hans væsentlig orde,
 Næfner oc Guds Aand ud, som qvegned Himmel oc Jorde.
 David siunger ocsaa ret, med samhældige Stemme (g)
 Hvilket jo icke maa i Vand beskrifvis, at glemme:
 Himmelen ved Guds Ord, oc hans Munds væsentlig Aande,
 Med sin gandske hær stoor skabt see vi herlig at stande.
 Flyer ej Ørnen højt i Apostoliske Skare?
 Dog hand torde fuld nøjt (h) en anden Lærdom medfare.
 Høj' oc himmelske ting Pardiis-Studenteren lærde,
 Dog hand saadant omkring i sin' Epistler, (i) ej keerde.
 Det samtycker oc vi, oc tacke Skabren den kiære,
 Gaaende langt forbi den Manichæiske Lære, (k)
 Som, med svermende Mund vil tvende Guder opdrømme,
 En ret Skamper oc ond oc en af Godhed berømme:

(b) Gud Fader den første Personer eller Troens Artikkel.

(c) Thi El betyder Strycke. Psal. XXXII. 20.
(d) Een i Værelsen, tre i Personerne.

(e) Elohim Bør Guderne hand skabte.

(f) Med sig pluraliter vil Moses betyde alle 3 Personer.

(g) Ps. XXXIII. 6.

(h) Johannes Evang. I. 1. oc 1. Epist. V. 7.

(i) Paulus Rom. XI. 26. 1. Cor. VII. 6. oc XII. 4. 11.

(k) Manichæernes Vildfarelse ved Aar Christi 280. begyndt. Socrat. hist. Eccl. lib. I. Cap. 22.

Got oc lykkeligt Verk de Gud den gode tilskrive,
 Men, den onde Gud, sterck Skyld, for det onde de gifve.
 O nej! ofver al Spot, slig Spot er slagende bommer,
 Ont, saa vel som alt got, (*l*) af HErren alleene frem kommer. (*l*) *Job. II. 10.*
 Lius hand skaber oc mørck, (*m*) hand Freden gifver oc tager, (*m*) *Amos III, 6.*
 Jød' oc grummeste Tyrk, den Ond' ej Skaber ej mager. (*m*) *Es. XLV.*
 Ond er Diefvelen oc; hvor ond hand immer kand være,
 I begyndelsen dog good, hannem skabte vor HÈrre.
 Tyrker Jøderne med, (*n*) som ville Sønnen ej kende, (*n*) *Jøders oc*
 Samt al Kætterske Sæd, vi Ryggen ville tilvende, *Tyrkers Vild-*
 Oc paa Skaberens Trøst, den Bygnings Grundvold, betract *færelse.*
 Den Mosaiske Røst, for alle Svermer at acte.

Himmel oc Jorden.

Ævige Gud, hvad Verk, vil saadan Bygning udkrefve,
 Som, saa præctig oc stærk mon ofvr oc under os svefve.
 [6] Salomon (*a*) hand hug ned i Libanon Cederne Ranke,
 Lood Skibsfloden oc med, hen til Ost-Indien vanke,
 Hiram søgte hand oc, om 'Træ, Bygmester' oc trygge,
 For hand kunde faae nok til HÈrrens Tempel at bygge.
 End vil Torfver oc Steen til Bonde-hytter oc Lude,
 End vil Tommer oc Green til Hyrde-bolig at klude.
 Icke begrifveligt hvad Verden skulde da fordre!
 Icke beskrifveligt hvor den saa kunde bygt vordt?
 Dens Materie her nu kaldis Himmel oc Jorden. (*b*)
 Selsomt dette jo er, at, der af, Verden er vorden;
 Er da Jorden af Jord, af Himmel Himmelen blefven?
 Hveden kom første Jord? hvoraf er Himmelen drefven?
 Er ej Himmel oc Jord paa anden oc trede Dag gjorde,
 Hvor da blifver Guds Ord? til hvad vil skrifveren vordt,
 Vi her skulde forstaae hvad Mose Himmelen kalder,
 Før vi viidere gaa', at vi paa Vejen ej falder.
 Himmelen første Dag, oc Jorden Mose vil næfne,
 Thi til bunden oc tag, der strax maa være good efne,
 Al Materi paa stand den Bygning kunde behøfve,

II.
 Hvad Verdens
 første Materi
 oc Malm er.

(*a*) At hand
 kunde faae
 Guld, Sulf oc
 dyrbæ Tæ til
 sin Bygning.
I. Reg. V. 6.
seq. oc X. 28.

(*b*) Materien
 til Himmel oc
 Jorden kaldis
 her Himmelen
 oc Jord.

(c) Bygningen settes her for materien til samme Bygning, og det forklædt med en Lignelse af daglig brug.

(d) Rhetoriske Ord.

(e) Alle 4. Elementer vare uklare.

(f) *Libr. Sapient. XI, 10.*

III.
Hveden halvver da Gud denne raa Materie bekommet?

(g) *Democritici atomi i Verden Aar 943a. oc phantasievelde. See Phantasie. de phantasie Phil. lib. 1. v. 4. § 9.*

Reede Gud først fra haand, (c) oc vilde siden ej tøfve.
Mose taler om Gud, som om Huus-herren hin lærde,
Naar hand ryster sig ud oc vil en Bygning forferde,
Legger hand Kalk oc Steen, samt Lecter, Sparrer tilhaabe,
Smuct paa Handerne reen, oc vil der efter ej snaabe:
Om Materie slig, naar den skønt ligger paa Jorde,

Siger mand prydelig, oc med Konst-talendes orde: (d)
See! der ligger hans Huus (dog er ej Huuset til rede)
Priis ham viides oc roos, vil efter Tømmer ej lede.

Moses gjør saadant oc, hand kalder Himmel oc Jorde,
Paa sit hellige Spraag det der til skulde nu vorde,
Thi hand siger jo klart, at Jorderig icke var ferdigt,
Men var øde ja bart, heel u-gestaltigt, u-værdigt,

[7] Icke var Vandet Vand oc Ild ej Hden hin skære,

Icke var Landet Land, ej været vinderde dære. (e)
Himmel oc Jordens Malm var u-staffered altsammen,
Vdi stoor Damp oc Qvalm foruden nyttige gammen:

Thi Viismanden (f) ocsaa om den Materie første
Siger, at den var raa, fuld af V-siunlighed største.

Viidere spørgis kand, hvor Verdens Skabere værdig
Slig Materie fand til sit Konstykke saa ferdig?

Var *Democritus* her, hand skuld' os gæckelig lære,
Sigende, der, see der! de grand i Soolen mon være

Viiselig, udaf dem er Verden lodded tilhaabe, (g)

Jeg det siger nu frem paa *Democritiske* Lofve;

Lofve du maat saa hen at phantasere til fulde

Dig troc ingen min Ven; slig Daarskab fattre jeg skulde?

Kieriste sig mig dog, af hvad de Soole-grand flyde,

Komme de self af sig, oc, førend Soolen, sig yde?

Est du icke self til, fast mindre findes din Skugge,

Gæcken gjør gæcke-spil, du ager i Børnenis Vugge.

Moses siger, hvorfra forvist det Forraad maae være,

Hannem høre vi maae, hand vil det kortelig lære.

Skabte.

Den Almægtige Gud, som Verden til intet vil gjøre,
Med sit kraftige Bud, mon den af intet opføre. (b)
Naar der skabes en ting, er sligt af intet at tage
Hastelig, som i spring af intet noget at mage.
Æolus (c) ej var til, som Vinden drifver oc styrer,
Mulciber tabte Spil, som Ilden gifver oc fyrer.
Ja *Neptunus* var vek, som Vandet Strømmende drifver,
Samt *Summanus* saa kæk, som Skalden Jorden tilskrifver.
Icke da hardt ej blødt, ej smuct ej slemmeste Stycke,
Icke da suurt ej sødt, ej tyndt, oc icke det tycke,
Icke da varm' ej kuld, var der for haanden at finde,

[8] Icke da Vand oc Muld, men intet ude samt inde.

Der udofver vi her vor Skabere gifver den ære,
For Bygmestere hver, (d) maae hand Lof-palmen vel bære.
Thi naar Konstener vil en Bygning rede fra haande,
Seer hand flittelig til, at Forraad rede mon stande,
Der maae Væcten i høj, af Bierget Steenen' at tage,
Hand sit Tømmer oc Tøj af Skofven lader hiem-age,
Hand maae Kalken saa blød fra Ofnen lade hiem-kiøre,
Hand maa Teglen saa rød, fra Tegl-gaard lade fremføre.
Ellers det vist tilgaar, som lærde *Physici* skrifve:
Intet af intet mand faaer (e) af intet intet kand blifve.
Men den Mestere stoor af Verdens Skaber oc Mager,
Ickun et eenist' Ord (f) for al Materi fremdrager.
Finder saa Kalk oc Steen, hvor der var aldrig at finde,
Hitter saa træ oc green oc andet Forraad ej mindre,
Finder saa Land oc Vand, op under sin Tunge saa mæchtig,
Hitter saa Qvind' oc Mand, i mindste Finger saa præctig;
Her frem Himmelen hool, Jeg vil der efter ej lede,
Vel op Maanen oc Sool; strax staae de HËrren til rede,
Jorderigs Creatur, oc Himlens gandske Hærs-kare,
Koster ickun et Ord, flux staaer den uden af Fare,
Som den Kongelig Pen (g) med ære monne betømme,

(b) Her Mose
Ord *Bara ena-
nô*, hand skab-
te, det er,
gjorde af intet.

(c) Disse hed-
niske Nafne,
Æolus, *Mulci-
ber*, *Neptunus*
oc *Summanus*
brugs efter
Poetiske viis
for Element-
terne i sig self;
Luft, Ild,
Vand oc Jord.

(d) Gud er en
høj-loffig Byg-
gemester for
alle.

(e) Af intet
faar maud det
samme; udi
Naturen oc
Konsten.
(f) Alle Crea-
tur ere kun jidel
Bogstaver oc
Ord for vor
HËrre.

(g) *David Psal.*
XXXIII, 9.

Oc den Tharscr (h) igien sig icke monne forsømme.
 Ligesom ocsaa hand af intet grunden opretter,
 Ligesaa hand for sand paa intet bunden nedsetter,
 Jorderig icke staaer paa Steen, paa Piller oc Bielker,
 Ej paa ringeste Haar paa rør oc svageste Stilker,
 Men i Luften saa blød som Klodden uden al lænke
 Henger den uden Nød! Hvo kand det under betænke?
 Luften ej bære kand det Lof, som falder af qviste,
 Vnder al Verdens sand, kand dog ej samme Luft briste!
Sisyphus Æoli Søn en Steen kand icke fremføre,
 [9] Blødeste Luft ej ston, naar den al Verden maac bære.
 O Altmægtige Gud, hvad er din' idretter stoore!
 Vinkend' er hvert dit Bud der oven oc nedre paa Jøre.
 (i) *Syrach XLV*, Saa Huusfaderen (i) vel oc hver som bygger paa Lande,
 Maa jo sigc med Skel: Guds Gierninger underlig stande,
 De vist underlig er' oc HÈrren mæchtig med ære,
 Den sligt Skaber oc gjør hand maac en Konstener være
 Trøde vi det forvist oc Hiertet vilde samtycke, (k)
 Aldrig os leddig Kiist' oc Kæcken kunde da trycke;
 Kunde ret ingen Nød os da i Verden angribe;
 Kunde da os ej død forsagd' af Landene drifve;
 Men vi søgte vor Brød i hans u-tømmelig Kammer,
 Sagde til HÈrren sød i al vor Nød-stand oc Jammer:
 Din aldmægtige Haand, af intet, Himmelen skabte,
 (l) *Nom. XX*, Du høj-præctige Mand, af Klippen, (l) Vandet udklapte,
 (m) *2. Reg. IV*, Olien striid udfød hvor Olien icke var inde, (m)
 6. Skulde vi da om Brød vel led' oc icke det finde?
 Skulde vel nogen mand i Grafven blifve med alle!
 Thi Gud HÈrren hand kand med et Ord snarligen kalde:
 Viidere gaee vi fort, oc maac vel spørge med rette,
 Naar alt saadant er giort, vi vill' ej tiden opsette.

IV.
 Naar hælver
 da Gud med
 saaden under-
 lig Skabning
 anfanget oc
 begyndt?

I Begyndelse.

Moses her træder frem os i Sandheden at leede,
 Siger foruden glem; hves i Begyndelsen skede.

Ved Begyndelsen her, den tiid kand icke betydis,
Som af Ævighed er, oc skal i Ævighed ydis,
Tiden oc ej ret kand med varig Ævighed, næfnis,
Den gaaer ofver Forstand oc med Fornuften ej Jæfnis,
Af den ævige tiid hår Gud den ævige været,
Fader oc Sønnen bliid, tillige med hellig Aand æred,
Blifver oc æviglich, foruden ophor oc Ende,
Bocndis self i sig, det ingen alder kand vende.

[10] Men Begyndelsen er altings begyndelse første,
Der vor Skabere kier, ved Guddoms Macten den største,
Himmel oc Jordens grund, af intet, skabte med ære,
Menniskan mangelund, saa, sine Krafter at lære.
For Begyndelse slig, ej tiid, Folk hafver ej været,
Gud var eene for sig dog liige præsed oc æred (a)
Thi den Engelske Skar' oc alle Helgenes Skare
Førend de skabtis, var', oc for ham stooede saa klare;
Tiden for os er tiid, for Gud er Ævighed ævig,
Ævighed er saa viid, oc æder tiiden saa svevig.
Aldrig os skuffe maa' *Aristoteliske* Skole, (b)
Lader os ofvergaac Fornuftens stinkende Huule,
Ingen at troe det sandt, som *Aristoteles* drifver,
Naar hand farer med tant, oc Verden ævig beskriver,
Sigende: det ej var mueligt, Gud lefde saa centlig,
Intet at hafve for, men leddig, ingen oc tierdig;
Sige hand derfor vil, for Gud var intet at giøre,
Der ej Verden var til, der i sig kraftig at røre,
Sluttet hand derfor saa: vist Verden ævig mon vare,
Skal ej heller forgaa, sligt vil den Hedning vel lære.
Hedning hedenske Tal, men vi som Christne maae svare
Tænke hand maa' oc skal ja sige Meening den bare, (c)
Om ej Skifheren kand foruden Skibene, lefve,
Eller een Tømmermand oc dog i Ladhed ej svefve?
Hafver en Smid ej Mact at hand kand arbeid forhåle,
Hannem dog u-tillagt hand skuld' i Ledighed dvalc?
Kunde da Gud, en Gud foruden Verden ej blifve,

(a) Gud var eene af Ævighed, oc var dog eller Ævigheds Be-træctelse icke eene.

(b) Den ellers højlerde *Aristoteles*, *lib. 3. τὸν ποταμόν*, med sin Forvirring, *ἴσως μὴ δύναται γὰρ πάλιν*, men os icke forføre.

(c) Gensvar mod Hedningerne, som skulle igjen drifvis af naturen, hvor det skee kand; thi de acte icke Guds Ord.

- Packe dig oc gak ud slig tant vi macten ej gifve.
 Kund' oc *Scipio* klar (*d'*) om sig saa skrive med ære,
 Hand mindst eene da var naar hand maat' eene mest værre,
 Skulde Gud icke da nok eenlig meget bestille,
 Som kand alting formaa, gjør alting efter sin vilde?
- [11] *Bias* af Færne Stad fra Guld fra Sølvvet forjagen
 Sagde da end vel glad, (*e'*) sig intet at være fratagen
 Sin Formue hand bar, sin Skat hand gandske medførde,
 Skatten hans Viisdom var oc Konst som hannem tilhørde.
 Gud self alting formaaer, self hár hvad hannem kand lyste,
 Intet mangler derfor, om Verdens Skatter ham bryste.
 Om du gæckelig Nar forvitziger viidre vil spørre:
 Hvad Gud hafde dog for, hvad hafde hand ævig at gjøre?
- Svarer dig *Augustin* (*f'*) hand til dem Helfvede skabte,
 Som mod Villien sin paa slig Forborgenhed gabte.
 Seer du Luft-springer arm den uden Rigdom oc Ære,
 I hves ævige Barm al Skat mon liggende værre?
 Viisdoms qvellet er hand oc ærens springende Kilde,
 Mactens dybeste Strand hvo vilde tænke saa ilde?
 Hand jo sysseler nok med Gudoms Krafter at hafve
 Kand oc holde vel Spraag, om Verden siden at skabe,
 Med sin kieriste Søn oc beggis væsentlig Aande,
 I forborgene Løn oc i sin' ævige Lande.
- Vden Moder (*g'*) oc tiid, foruden anfang tillige
 Hafver Faderen bliid født den som alle gjør riige, (*h'*)
 Meenis her Sonnen kier sin Faders klareste Billed,
- Sligt af Ævighed er, som Guds Aand lærer, (*i'*) bestilled.
 Siger oc Skriften saa der hand blef ævig tilsinde,
 Vd i Verden at gaa af sin forborgene thiinde,
 Oc med mæctige Haand nest Verdens Skabning hin bolde
 Skabte den første Mand oc gaf hám Verden i Volde;
 Som Viisdommen oc saa' ej Adam at holde ret farve,
 Tænkte hand ævig paa hvor hand skuld' Himmerig arve,
- Oc i Christo sin Søn (*k'*) for Verdens grundvoller lagdis,
 Valde hand Adams Køn, det saa hans Naade behagdis.

(d) *Scipio Major*, see *Plutarch*, in *Apopht. Rom. Cic. in it. libr. 9. de off.*

(e) See *Cicero. Parat. Primum ad Brutum.*

(f) Hvad Gud hafde at gjøre, forud hand fik Verden at regiere. *August. lib. 11. Confess. p. 149.*

(g) *Hebr. VII. 3.*

(h) *2. Cor. VIII. 9.*

(i) *Psal. II. 7.*

(k) *Eph. 1. 4.*

- Siger du da med Skel Gud hafd' ej noget at skaffe?
 Før al Verden blef til? du det ô Dieter mon klaffe.
- [12] Vilde du ocsaa grandt din Skaber bedre betracte,
 Skulle du uden Tant det om hans Ævighed acte,
 At den ævige Gud er alting ævigt for Øje,
 Skuer mand ind oc ud det lange, dybe, det høje.
 Hves for Menniskan er u-skabt oc intet med alle,
 For hans Ævighed det dog skabt mand maatte vel kalde,
 Icke for være kand Adam, for Ævigheds HERre,
 Førnd den sidste Mand, som u-skabt endnu mon være;
 Slutte vi derfor saa; hvad os i tiden er blefvet,
 Mon af Ævighed staa for Gud, som ævig hår lefvet,
 Er nu nogen saa fix hand ydermere vil spørre,
 Hvi Gud Dagene sex (*l*) sig tiltog Verden at gjorre,
 Kunde hand icke foort tillig' altingest vel mage,
 Være sig lidt oc stoort, ej lang betænkende tage?
 Guds u-ændelig Mact, tør ingen Christen paatvile,
 Hafde hand ickun sagt; frem alting uden al hvile,
 Vare det oc vel skeed saa snart hand vilde det tale,
 Hindret skulde hvo det, som Gud ej vilde forhale?
 Meent du spør-siug Mand, Gud, slig Bygmester, at være,
 Af Arbeidet, som kand, vel arme trætte hiembære?
 Legendt gaaer det af, sig self den Gierning maac gjøre
 Falder oc vel i Lafv' om Gud vil Fingrene røre.
 Suolen i Hafven skin (*m*) staferer Jorden med Grøde,
 Locker ud Rosen fin, foruden Arbeid oc Møde
 Skulde da ærens Sool, af Trældom mattig opgifvis
 Skulde vel Kraftens Stool, saa kraftles gandske beskrifvis,
 Eller oc meent du saa, hand Skabelonen maac hafve
 Trine den til oc fra, saa snart hand noget vil skabe?
 Nej, det kommer ham let foruden Trældom oc Møde,
 Konsten for ham er slet der paa sig ingen tør stode,
 Men den vieste Gud vil dermed gifve tilkande, (*n*)
 Hand ej fusesnd' hen ud men med betænkelig' Hænder,
 [13] Viislig alting gjør os at erindre ja lære,

(*l*) Hvi skabte
 Gud icke Ver-
 den i et eeni-
 ste nu, oc
 Øjeblik?

(*m*) Soolen
 trættis icke,
 hvi skulde
 Gud?

(*n*) Aarsager
 hvorfor Gud
 icke i en Huj
 alting skabe
 vide.

- I. At vi fittelig bør hans Skabning acte samt ære,
Naar vi stykevis see en Konst alt efter den anden
Oc saa frydelig lee at række Konsteren Haanden.
- II. Vilde hand oc dermed vor sex Dags Gierning vel ære
Os at føre til Sed ej Leddiggænger at være.
- III. Hand end vilde forsand os til Hukommelse føre,
Alle Ting med Forstand, oc med Betænkning, at gjøre.
- IV. Spørgis oc ej med Skel, hvor læng' en Gierning bestillis,
Men hvor lofflig oc vel, derfra en Mestere skillis.
Om *Nephtus* med hast det haf-svelg dybeste søger,
Bliif paa Landene fast see til du maadelig brøjer (a)
Ingen endnu slog bund i Hofved-Viisdommens kilde;
Mangen gick dog til grund, som der i sticke bund vilde,
Kom ej svelget for nær, den blinde Klippe dig møder,
Mod det farlige Skær dit Skib i Stycker du støder.
Segle for Guds Ords segl Guds Aand tag stedsse til Skifherr
Du saa løber ej fejl, dig hafnen aldrig glipper.
Viidere ville vi nu slig første Skabning beskrifve,
Med eenfoldigste Hu bedst fatte Mosen oc grifve.

(a) Det er farligt at randsage Guds Forborgenhed.

V. Hvad Leilighed det hafde med første Skabning.

I. Jorden var øde oc tom. *Thoin sabota.*

- v. 2. Oc Jorden var øde oc tom,
Jorden talis her om, oc den afskildris ret troolig,
Øde den var oc tom, foruden Skickels' oc boolig
Vden prydel's oc art, materi' icke polered,
Vden Liuset saa klart, grof, mørk oc icke stafered,
Borte var høg oc eeg, oc alle Trærnes Skare,
Borte var Folk oc Qveg, oc alle Krogeue bare,
V-klarered oc var al Skabning ofven oc nedden,
Dog til ringeste Haar henlagt paa Platsen oc Steden,
[14] Som hand siger nu fort, at der var mørket det grumme
Ofver Vandene stort, oc ofvr Afgrunden den romme,
Intil Liuset af Gud, paa samme Dagen, funderis
Som dref Mørkheden ud at Verden noget poleris.

Oc der var mørk ofver Afgrunden.
Her ved mørket forstaais at Liuset fattis det Klare,

Ej (som Kætter omgaaís) (a) en grim Sataniske Skare,
 Ved den Afgrund mand kand (b) oc Helfved' icke forstande,
 Men det dybeste Vand oc de Vand flydende Lande:
 Hves arbeidet oc var der som Afgrunden laa øde,
 Borte var Dagen klar, oc borte var Soolen hin røde.

2.
 Mærket hafde
 bespelt Af-
 grundten.
 (a) *Mætticheit.*
 (b) *Origenes in*
Genesis Hom. I.

Oc Guds Aand svefvede ofver Vandene.

Moses skriider nu frem oc vil os viidere lære
 Guds Aands Virkning beqvem, den raa Materi til ære,
 Slig Materi oc Malm, oc Verdens første Figure,
 Liggend i Mørk oc Qvalm oc i U-fructbarhed stoore,
 Med sin qvegende Kraft Guds Aand forvarmed' oc qvegde,
 Gaf den Styrke med Saft, oc til al Grøde bevegde,
 Ja som (c) Hønnen ret varm sin' eg udligger oc bruer,
 Vnder sit Bryst oc Barm, dem siden qvegner oc ruer;
 Eller som Jorden rum udaf Soel-varmen undfanger,
 Saa blef Verden, før tom, af Guds Aands qvegelse, svanger,
 At den riigelig gaf fra sig baad' Vrter oc Grøde,
 Oc Metallerne braf, med Sølf oc Guldet det røde,
 Adamanten saa skær, oc skønnest' ædele Steene,
 Samt oc Kaaber der er, med Tin oc Messing det reene.
 Samme Guds mæchtig' Aand (d) med slig stor-virkende haande,
 Aldrig udleggis kand, om vær oc anden slags Aande,
 End om hellig Aand good, Guddømmens trede Persone,
 Som saa bredde sig ud, Liif gaf den raa Skabelone.
 Fader oc Sønnen dog saadan Naturens Vndsetning
 Her tilleggis end oc, som en udvortis Forretning (e)
 Icke da anden Aand var skabt, oc kunde til være,
 Ingen oc Konsten kand foruden den ævige HÆrre.
 [15] Vi da lade det staa', oc for det siette forfare,
 Hveden Liuset kom fra, oc deilig *Phabus* hin klare.

3-
 Guds Aand
 svefvede (eller
 udbræde sig
 vederyvege-
 lig) ofver Vand-
 ene.

(c) I lignelser, i
 saadanne for-
 borgene Sa-
 ger, i hvor vel
 de gaar, dog
 snuble de.

(d) Vær Guds
 Aand fortaas
 den ædte
 Person i Gud-
 dømmen.

(e) Den hellige
 Treenheds
 Gjerninger ud-
 vortis ere
 uadskellige.

VI.
 Guds mandat
 til Liuset, Ver-
 dens Øje.

Oc Gud sagde: Blifve Lius, oc der blef Lius.
 Skabningen ej staaer maal, naar øjet mangler oc breckis,
 Var end billedet Staal, det ingen Mestere teckis;
 Jammerligt er oc vist i Huuset i Mørket at sidde,
 Vden skinnende gniist oc uden Dagen hin hvilde.

Passelig Lyst var det i Mørket at sidde det Dybe,
 Oc, paa Madikers Sed, hver andr' om Halsene krybe,
 Derfor oc efter at den ny Materi Gud skabte,
 Vdi mørke slet sad oc efter Liuset frit gabte,
 Vdbrød morgenen fro *Apollo* Klarhedens HERRe,
 Os til Glæde til Roo med Lius oc Dugning den skære,
 Ret til Aftenen ud, sin Klarhed Jorderig sendte,
 Indtil HERRen vor Gud selv første Dagen vel endte.

(a) Hvo Liuset
 hafver skabt? Spørge mand maae sig for: (a) Hvo er den biudende HERRe,

Som saa myndig fremgaaer, oc biuder mørket med ære,
 At det rømmer af Land, oc Liuset skinner saa fage
 Ofver dybeste Vand, langt bort alt mørket at jage,
Titan icke det er med sin' opvarter Liuse:

(b) Ligesom
Titan er Salen
 oc Liusers
 HERRe, saa er
Adas Natten oc
 Mørkhedens
 HERRe.

(c) *Elohim* er
 Liusers
 Skabere.

Natten ej fanen bær, sig *Adas* (b) lader ej kiuse.
 Mose fremdrager her den förrig Mestere gieffe,
 Som Materien der här skabt i Luften at sveffe,
 Den Treenige Gud, som hand før *Elohim* (c) kalder
 Raaber hand endnu ud, at ham den ære tilfalder,
 Liuset at hand här giord, som selvver Liuset mon være,
 Ved sit væsentlig Ord, sin Søn vor Frelser kiere.
 Gud da sagde: bliif lius, sig packe Natten hin sorte,
 Dag begynder at gryes, saa brydis Mørckhedens Porte.
 Strax brød Klarheden ud, gaf Lius i Vinkeler alle,
 Al Naturen imod, for Liuset Mørket maae falde:

[16] Thi Guds kraftiger Ord er jdel Væsen oc Gierning,

(d) Guds Ord
 ere gevind-
 gere and no-
 gen bricke
 eller Terning.
 Aldrig paa Tafel-bord (d) saa svindig rinder den Terning,
 Guds Ord ere jo for til Verck oc Gierninger giorde,
 Løben hand icke rør, før jo fuldbiurdis hans Orde.

(e) Syndelig
Avii, *Plotini*,
Nacii oc deris
 literfigure.

(f) Thi de Ord
 som Gud taler
 de ere Aand
 oc de ere Liif.

(g) Hvad de
 første 3. Dages
 Lius var?

Tænke her alle paa fornuftens Slaver oc Trælle, (e)
 Lade sig Guds Ord staa, det ej naturlig udtrælle.
 Gud hand blifver vel Gud, hans Ord de blifve vel sande,
 Naar Fornuften gaaer ud, oc Liif ej hafver, ej Aande. (f)
 Billigen mand nu spør, hvad Liuset skulde vel være, (g)
 Som Gud skaber oc giør, ved Sonnen Klarhedens HERRe?
 Moses setter da her, det Lius i Dage trende,

Førend Soolen saa skær blef skabt, ret Liuset at tænde,
 Førend Soolen saa klar, som Verdens Øje mon være,
 Med Planeternes Skar' oc Maan' oc Stierne Skære,
 Nogen tiid blef udkast, oc virkt paa Himmlen den reene,
 Verden at liuse fast, som blankest' ædele Steene.
 Er da Datteren før, end Moderen monne fremskriide,
 Sligt mand neppelig hør, det Naturkyndig' ej vilde.
 Vi her skulle forstaa', om Liuset dømme, som førre
 Om Materien raa, Gud vilde Verden af giøre.
 Ligesom Moses der det monne Jorderig næfne,
 Som ej Jorderig er, men Sæd oc Jorderigs efne;
 Vi oc skulle forstaa, ved Lius, Gud første Dag gjorde,
 Den Materie raa, hvoraf der skulde lius vorde,
 Hvilken Skaberen god der efter Dagen den fierde
 Kostelig mestred' ud, oc ret fuld Klarhed forærde,
 Ja uddelede der slig Sæd stafered til alle
 Skinnende Legemer, som ham bedst kunde befælde.
 Soolen gaar for i dants, bær Lycte for Stierne end alle,
 Gifver oc Maanen glants, de hende Frue maae kalde.
 Liunild oc anden Ild, oc ædle skinnende Steene,
 Stierne hver blank oc mild, Planeter liuse samt reene,

- [17] Som vi viidere faaer paa fierde Dagen at høre,
 Hvor den HERre formaar sit Lius ofvr Verden at føre.
 Skulle vi midler tiid os det om Liuset indbilde,
 Som Lius-Mesteren bliid den første Morgen bestilte,
 At det liuste med Skel, (k) oc var saa skinnend' et Øje,
 At sig Jorderig vel dermed tre Dage lod nøje,
 Søndag oc Mandags tiid oc Tiisdag siden til qvelde,
 Liuste Materien hviid før Dagen vilde sig helde.
 Vi her lade det staae vill' ej paa svellende Dybe,
 Men slaa Seglene fra, oc inden Skærene krybe.
 U-randsagelig ting os icke gafner at forske,
 Job gaar saadant omkring, men sligt randsage de dorske.
 Vi behøver ej meer, end at vi skue med ære,
 Ja med Under vi seer, Gud ypperste Mester (i) at være.

(k) Første
 Dags Lius var
 icke aldelis
 u-klart.

(i) Gud er een
 underlig Li-
 us-Mester.

Δ*

Efter Liuset oc Hid tør hand i Flinten ej leede,
 Liuset er vel bestild, foruden Lampen hin feede.
 Soolen maa' undergaa', oc Maanen qvelder oc falder,
 Liuset maae for ham staae, naar hand ret vinker oc kalder,
 Slig en ærefuld Gud vi maae bekiende med ære,
 Ind vi kommer oc ud, vi fryet for hannem maae bære.
 Kryber du skønt i vraa, du stiel, du booler oc røfver,
 Du for hannem maa staae, du ej hans Øjen undløber.

VII.

Liuset var got.
 (a) I. Reg. VII.
 49. Jerem. LIII.
 21.

v. 4. Oc Gud saa, at Liuset var godt.

Kostelig Roos oc Lof fick Kronen i Salomons tiide, (a)
 Som til zierlig behof, i Templen liuste saa viide:
 Skickelsen deilig var, men længer Liuset ej vared,
 Præsterns Olickar der til blef aldrig u-spared.
 Evige Gud, hvad Roos, vil Dagens Klarhed forticue,
 Baade som fra oc hoos skin ofver guldet det reene,
 Hører oc aldrig op, men Liuset dejlig oc klare,

(b) Hvorfor er
 Liuset got?

Ofverskin Dal oc Top, saa længe Verden skal vare. (b)
 [18] Skulde det vær' ej got, som Godhed selfver mon giøre,

1. Fordi God-
 heden self har
 gjort det.

Vare foruden Spot, hves Viisdommen self mon udføre;
 Got var Liuset dernest, for egen Skickels' hin klare,

2. Fordi det er
 deiligt, kønt oc
 klart.

Klarhed er altid bæst, oc liigest Englenis Skare.

3. Fordi det
 udretter me-
 get got.

Liuset end siges got, for sin udretninger goode,
 Verdens deilige Slot, for dig u-siunlig her stooede:
 Verdens underlig Ting, af hvilke Skaberen kændis,
 Ginge du vel omkring, om Liuset aldrig optændis.

4. Fordi Gud
 self dommer
 det at være
 got.

Liuset er allerbæst, for det af Skaberen præsis,
 Som veed oc allermæst, hvad mest skal ære beviis;
 Hvad nu Skønheden self, saa højt mon rose med ære,
 Acter mand saare vel, det kand ej skønnere vare.

(c) Liusus
 skønne Titler.

Lifiger Øjentrøst, (c) ó Sandheds skønneste Moder,
 Phosphori søede Røst, oc nærmest' Englenis Broder,
 Præctig Darii Sool, oc du Sysigambis saa herlig,
 Træder du nu af Stooel, du Qyinde tuctig oc ærlig:

Deilige Gudernis Brud, oc HErrrens Daatter den første? Hvo kand rose dig ud, ó Lius, ó Klarheden største?	
Lære vi derfor her Guds stoorre Godhed at kände, Hvor høj-naadig hand er, oc hielperig uden al ende. Thi at Liuset er got, den Scendis aldrig kand necce, Vilde skönt Zebaoth, for Liuset aldrig end fecte. Salomon gjør det sødt, oc priis det lifligt at være, (d) Oc udi Øjet blødt som siunets synderligst' are. Lycten i Mørken vraa med Oli aldrig anstucken Dig kand stodendis slaa, om du skönt ick' end er drucken: Ligesaa øjet dit, foruden Liuset det klare Er for Veggen U-frøit, oc heele Kroppen i Fare. Øjet Legemet tien, for Lyct' oc ledsagere bæste: Liuset øjet igien, den samme Tienste maa læste. Liuset vor Fører' er, os ofver Stocken at bringe, Fødderne Liuset lær ofvr Becken farlig at springe,	Liusets Lære oc: Brug. (d) Psæl. XI. 7. Lycten oc øjet, ere uden Lius lige gode.
[19] Vild' os ellers ret vist, vor Vandring meget fortryde, Kund' oc foruden frist, baad' Hals oc Beenene bryde. Det ret lærde med Suk, de Sodomitiske Fegge, (e) Løbende blinde-buk til Lotbis Stolper oc Vegge. Blindmanden det kundgjør, som steds' i mørket maae trefve, Fanger dig det udlør, som uden Soolen maae lefve, Spør Ægyptier til, de skulle saadant berette, (f) Som det jammerlig spil ret aldrig skulle forgiette: Lüge den samme Nød vild' os oc kommet i Haande, Om Gud aldrig udbrod med Lius oc Dagen i Lande. Skulle vi derfor nu vor Morgenstjerne (g) strax priise, Oc af inderste Hu vor Liusmester are beviise, Naar vi Morgenen froo, see Dag paa Vinduer bryde, Skulle vi uden roo, de vacce-Lerker adlyde, Oc med Hierternes Bøn højt ofver Himlene svinge, Siungende Lofsang skøn, som vel for HErrren kand klinge, Som dref Mørkheden bort, med dends Gespenster oc Drømme, Oc lod dag skæret kort os Soolens Ansigt indrømme:	Øyet Lius for Legemet, men Liuset for øjet. (e) Ge. XIX. 11. Bündelbøck. (f) Exod. X. 21. (g) 2. Pet. 1. 19. Vi skulle findis Gud racknemmelige for Liuset, oc det vel, af Guds Naade, anfegge.

Bedende, vi den Dag maac vel fordriv' oc fortære,
 Efter vor Guds Behag, oc til hans Herligheds ære.
 Drifve vi dette Verk, som Liusers Børn vel mon egne
 Skal vor Dag-HERre stærck vor Hænders Gierning velsigne;
 Naar vi skulle nu kort tilluck' her Øjet med alle,
 Os hand hente vil bort til Liusers Rüge henkalde.
 Giøre vi her imod oc ilde Liuset anvende,
 Mod vor Skabere good, med kort oc dobbel i Hænde,
 Eller med suus oc duus, svig, Vold, lætferdige Sæder,
 Oc med Kande, med Kruus, med sværen Banden oc æder.
 Ere vi redlig værd' at Gud skal Øjet udsticke,

Befrielse fra
 det Aandelig
 Mørk

(h) Eph. V. 2.

Oc al ynkelig færd' i Mørket ævig tildricke.
 Ligesom oc vor Gud ref os af Mørkhedens Snare,
 Os hand frelste saa ud af Syndens Grumhed oc Fare.
 [20] Vi som vare før mørk, (h) oc Satans fattige fanger,
 Træfvit i Dødsens Drek, oc leed stoor Marter oc Anger,
 Vi nu kaldis et Liis, i Christo Jesu vor HERre,
 Frii fra Satans u-lys oc Mørkheds onde besvære.
 Thi vi skulle med fliid, betænk at Natten er gangen,

(i) Rom. XIII.

IX.
 Sky Ugle oc
 Aftenbaacke
 Slected. Følge
 Soolsicken,
 Morgensruen
 eller Ringel-
 blommen.

Vandr' i Dagen saa bliid (i) som er saa herlig oplangen,
 Icke den Vgls graa samt flagermuusen paa slecte,
 Som i dystere vraa, Ja, heldst i mørket vil fecte.
 Haf Soolsicken i act, som efter Soolen sig skicker
 Aabner sit Blad, med Pract, naar den saa varmelig sticker
 Christus være vor Sool, vort Liis, Geleitsmand oc Fører
 Til sin Herligheds Stool, saa os ej Mørket berører.

VIII.
 Skilsmisse
 imellem Mør-
 ket oc Liuset,
 samt deres Be-
 næfvelse.

(a) Mørket oc
 Liuset ansees
 som tvende
 vidtverrige
 Krigshæerer.

Oc Gud gjorde Skilsmis imellem Mørket oc Liuset.
 Den alvidende Gud oc Ordens præctige HERre,
 Al U-orden imod, hand saa' at være paa fette
 En u-endelig Striid, imellem Mørkhedens Skare,
 Oc (u-hændelig spliid) imellem Liuset det klare, (a)
 Disse Fiender stærck' ah! hafde været til møde
 Drefvet et selsomt Verk, oc heele Verden lagt øde;
 Deres Orden blef spliid oc Krigsfolk menget tilhaabe

- Ingen blev anden qvit, før de laa falden i Grobe.
 Liuset blev Mørkheds mand og mørket Liuset udslyct,
 Ingen da saac sin Haand, naar hver sit Herreverk brugte,
 Blevde paa ny igien et *Chaos*, mangen at kiuse,
 Aldrig fik Verden Skin, oc skint' ej Dagen hin liuse,
 Mod slig underlig Chor, mon Ordens Herren fremriide, (b) (b) *Sap. XL. 22.*
 Setter en Pind derfor, kan slig u-orden ej liide,
 Skicker oc hvert sit maal, hvor viidt hver skulle sig strecke,
 Ved den ringeste maal kand hand der ofver ej trecke.
 Gandske Jorderig viid hand dem til Grenser mon sette,
 Forekommer saa Striid (c) oc dermed demper al trette. (c) Jorderig
 [21] Lius Dag-HErren saa skær hand ofver Jorden regierer, sager Fred
 Mørk Nat-herren oc er, hand under ej mindre hofverer: imellen begge
 disse Herren.
 Skifte saa gaard paa ny, naar Dag sig packer af Lande,
 Rider strax Nat i By, med sorten Fanen i Haande.
 Ved slig Orden oc Skik, skal det til Dommedag vare,
 Lige til Punct oc Prik med Sommer oc Vinter hin svare. (d) (d) *Gen. VIII.*
 Vi saa kunde forstaa' hvad Skilsmis Mose her meener, 22.
 Gud fandt mesterlig paa, oc Nat med Dagen foreener.
 Allerviseste Gud, du est i Gierninger præctig,
 Vigtigt er hvert dit Bud, oc al din Idret er mæctig.
 Kunde din Hjerde-mand, af Nat oc Dagens skifter,
 Kænde din Ære-stand, (e) at du sligt drabelig stifter, (e) *David*
 Ville vi oc med ham, for samme Gierning dig ære, *Psalm. XIX. 3.*
 Os see viidere frem, hvad Titel de monne her bære.
- v. 3. Oc Gud kallede Liuset Dag, oc Mørket
 kallede hand Nat. (f) (f) Liusets oc
 mørkets Titu-
 ler.
- Adam den første Mand, af Jorden røder oc ringe
 Kaldte den Skaber sand, lood ham slig Naade gelinge,
 At hand kændte sin Bruud, gaf hende Nafnet med Ære,
Hevah den Jomfru pruud det Nafn Lif-lille (g) mon være, (g) Lefvænde,
 Gaf oc Diurene Nafn, som dem best kunde beqvemme eller lefvend-
 gjørend.
 Fugl oc Krage med Rafn: de ocsaa lyde hans Stemme.
 Men før Adam blev Tolk, self Kongen Nafnen' udbytte,

(h) Adam
Guds Redemær
de Tolk.
(i) Liuset kal-
des Dag, thi
Dagen giver
Lius og Nat-
ten mørk.
(k) *Psal. CIV.*
se.
(l) Uden Cre-
aturens Næfn,
duer Tungen
istec.

Til stor ære sit Folk (h) og Vndersaatternes nytte,
Liuset kalder hand her, den Dag hin blanke, den skære,
Af udretning det skeer, (i) thi Dagen skulde Lius være.
Mørket Næfner hand Nat, thi naar som Natten mon komme
Hafver hand Mørket sat, (k) som David siunger den Fromme,
Om og Guds Creatuur, de skulle Næfnløse forblifve,
Tungen ej kunde vor sit Embed nogenlund drifve; (l)
Næfn Land eller næfn Vand, om du det icke før vidste
Qvinde næfn eller Mand, og næfn skriin eller næfn kiiste,
[22] Peder ej Peder er, og Hans ej kunde Hans værc,
Var Næfn icke for hver, hvoraf vi kunde det lære:
Natten ej Natten var, om Næfnet icke var gifvet,
Dagen ej Dagen klar, og Lifvet icke var Lifvet.
Heraf kunde vi see, hvad nytte Næfnet medfører,
Oc ej ellers kand skee, at Tungen gafflig sig rører.
Af slig Vexel oc Skift, med Lius oc Mørket at drifve.
Siger den hellig Skrift, nu, første Dagen at blifve.

(m) Første
Dag blef af
Aften oc
Morgen.
(n) Hvorledis
første Dag
skal forståas,
nemlig, om en
naturlig Dag
24. Timer
lang, som be-
gynndis om Af-
tenen oc en-
dis mod anden
Aften *Levit. 23.*
hvilket vi kal-
de en Dagen.
Artificial Dag
som nu ge-
meentlig actis,
regnis for den
Stund Sool oc
Lius er.
(o) Natherren
hafver oc sin
Lyst, oc er
Diur oc Men-
niskan tiemlig.

Oc der blef Aften, oc der blef Morgen een
(eller første) Dag. (m)
Aftenen næfnis først, som gik for Liuset det klare,
Oc med Mørkheden størst al Natten maatte først vare.
Dagen her talis om, den skal natuurligen actis, (n)
For en Døgen saa rom, hvormed oc Natten betractis.
Meningen er da saa; der første Natten forlaret,
Da kom Dagen oppaa, oc indtil Aftenen vared:
Tiden oc samme Stund, fra Aften til Aften at falde,
Træder frem Sandheds Mund, det første Dagen at kalde.
O du Skabere viis, du Nat oc Dagnes HÈrre,
Mørk samt Liuset dig priis, for dig sig bøje med ære,
Natten ej træder fra, før den dig fødder: maa kysse,
Dagen gaaer icke paa, den maae jo Skaberen grysse.
Hesperus (o) med sin Hær sig først begifver ud viide.
Der hand siden paa qver maae klaren *Lucifer* biide,
Jagten hand der bescer, som en stormæctige Herre,

- Tiden dermed fortær, som den ej kunde til være.
 Løfven af Kuulen gaaer, den stærke Diurenis HÉRre,
 Biørnen af Hul udfar, hand bruger Labben end verre,
 Ulfven af Skou oc Klyft, saa fyrig kommer at springe,
 Ræfven af Krat oc Gryft, hand priiser fooden ej ringe.
 Saadane, her oc der, for Jægere noksom passere,
 Svermende strengt en hver ofvr Bierg oc Dale grassere.
- [23] Hver sit bedste da gjør men Natten rinder oc vinder,
 Hver sit bytte hiemfør, oc hver sin Spiise da finder:
 Saa faar Skaberen Lof, som skabte Natten hin mørke,
 Diurene til behof, de Lemmer hungrig' at styrcke.
 Uglen, om Dagen bliid, for Kragen icke kand blifve,
 Mørket oc Nattetiid, da hende fiøden maae gifve.
 Soolen i Middags Stund, kand Aftenbacken ej liide,
 Strax Dag ganger paa grund, om Næring vanker hun vüide.
 Er dog Natten alleen, ej Diur saa blefven til gode,
 Men, som huldeste Ven, end oc gaaer Folket til foode,
 Dagen os matter ud, veed os med Trældom at spørge,
 Natten er Dokter good, de trette Lemmer at læge.
 Natten vor Omhu stoor, (naar Hofved stickis i Pudon)
 Sticker i Graf oc Jord, vi Sorgen sofve foruden:
 Mangen gaar krank i Seng, ham Natten siden *averer*,
 Mangen i hø oc eng, sin Kraft om Natten formeerer.
 Dug oc leddige Disk, som Dagen dekker oc breder,
 Natten med Sild oc Fisk, saa herlig pryder oc Klæder.
 Kortvil oc tiids fordrif, hvorpaa mand meget spenderer,
 Dig til Natten begiif, med Søfn hun tiiden fortærer.
 Duggen om Natte tiid, bedst Luft oc Marken forlesker,
 Dagen saa heed oc bliid, tilforn krenker oc qvetsker.
 O du ædele Nat (*ψ*) (ó Nattens Skabere kiere)
 Nyttelig est du sat, skon mon din Virkelse være.
 Vare du icke til, ret Usle skulde vi skriide,
 Dagen, med eget Spil, gaf ej at brænde, samt bliide.
 Men som Vinteren tær, hves Somren alleene beskærer;
 Natten saa gifver hver, hves siden Dagen fortærer,

1. Diurene.

2. Fuglene.

3. Mennesken.

Natten er vor
Dokter oc Læ-
ge. Begraver
vor Omhu oc
Sorg.Er beste Fi-
skur. Er beste
Kortvil.Beste Lesk-
mester.(*ψ*) Nattens
1006.

Være sig Græs oc eng, Korn, Fruct, oc være sig kjerne,
Være sig roo i Seng, oc være sig hvillen i hjerne,
Natten det bytter ud sin viise Skaber til Ære,
Natten er derfor good, som Dagen sagdis at være.

[24] Begge bør liige Priis, de begg' oc ære fortiene,
Dog mest Skaberen viis, Gud, Sønnen oc hellig Aand reene.

(g) Formaning
oc Beslutning.

Vocte sig (g) derfor hver, hand ej Guds Orden forkeerer,
Oc med Svermen oc blær, den natteelig hvjle, fortærer,
Ja med dobbel oc Drik, den søde Natte-Søfn bryder,
Samt, med Balgen oc Stick, som Løfven, Skraaler oc Skryder:
Oc saa Dagen inod, som Sviin, til Middag, hensofver,
Inæt nyttig oc good, til det, mand priiser oc lofver.
Slig *Cyclopske* Viis, oc *Epicuriske* Lefnet,
Gifver en skiden Priis, oc Lønns med idel U-trefned.
Derfor hver, dagen bliid, med Arbeid oc Møde, fortære,
Oc, af yderste bliid, med Gud oc Æren, sig nære.
Natten sof sødelig, gif HERren alting at raade,
Hannem befal du dig, saa lefver du Christelig maade.
Hertmed hafve vi da, bract første Dagen til ende,
Gud regiere os saa, vi ret hans Godhed maae kände.